

XXV Jornada d'Agricultura
Universitat Catalana d'Estiu 2010
Prada de Conflent

«La gestió de les dejeccions ramaderes a Catalunya»

Salvador Puig

President del Consorci de Gestió de la Fertilització Agrària de Catalunya (GESFER)

Catalunya és la primera regió "a esdevenir un clúster agroalimentari a Europa ", quant a ocupació. Amb 129.500 persones contractades, el sector alimentari és capdavanter a Catalunya en xifra de vendes, amb més d'un 15 %. Un sector que té un paper molt important en l'equilibri territorial i un dels que està resistint millor la crisi econòmica. La base fonamental d'aquest sector és la ramaderia intensiva i la indústria càrnia, majoritàriament del porcí.

La meitat de la indústria alimentària està relacionada amb la ramaderia, i el 61 % de la producció final agrària de Catalunya surt d'aquesta branca. Dins d'ella, el sector porcí representa més de la meitat d'aquesta producció. Catalunya té el 4,7 % de la superfície agrícola útil de tot l'Estat espanyol i el 19 % de les unitats ramaderes. A la vegada, les explotacions ramaderes s'han anat concentrant i especialitzant. Des de l'any 1993 fins a l'any 2007, hem passat de prop de vint-i-cinc mil explotacions a quinze mil, però les unitats ramaderes no han disminuït, sinó que han passat de més de dos milions a més de dos milions i mig. Val a dir, però, que des de l'any 2000 s'han estabilitzat els censos de porcí i han disminuït els de la resta d'espècies.

Aquesta forta orientació ramadera de l'agricultura catalana comporta avantatges tècnics i econòmics, però també inconvenients, el més important dels quals és l'impacte mediambiental. Malgrat que el balanç global de Catalunya en nutrients per als conreus és deficitari, en diverses comarques tenim excedents, fruit d'una distribució irregular de la ramaderia. I aquest és un dels problemes principals d'aquest sector, que precisa una gestió correcta de les dejeccions per a evitar impactes negatius en el medi ambient, especialment de contaminació pels nitrats de les aigües. Avui, la meitat dels municipis de Catalunya han hagut de ser designats zona vulnerable.

Les principals dificultats en la gestió de les dejeccions ramaderes són les següents: la desvinculació creixent de la terra per l'especialització de les explotacions ramaderes, la dificultat de maneig de les dejeccions comparat amb els fertilitzants minerals, els costos de gestió difícils d'internalitzar, la manca de coneixements tècnics per a gestionar adequadament i el dèficit organitzatiu en la gestió de les dejeccions ramaderes.

Al final dels anys noranta, a Catalunya es van comencen a posar en marxa un seguit d'actuacions (plans comarcals, impuls de plantes de tractament d'assecatge tèrmic amb cogeneració, etcètera) i regulacions (codi de bones pràctiques, designació de zones vulnerables, exigència de plans de gestió de dejeccions ramaderes per poder tenir la llicència, etcètera) que van comportar que el sector s'hagués de plantejar aquests temes seriosament. Aquesta etapa fou liderada, principalment, pel Departament de Medi Ambient per mitjà de l'Agència de Residus de Catalunya. L'enfocament del problema des d'una òptica dels residus no va facilitar la comunicació amb el sector, que sempre ha entès els fems i els purins com un adob necessari per als conreus.

Per ajudar a vèncer aquestes dificultats i donar nous passos en la minimització de l'impacte mediambiental de la ramaderia, l'any 2004 el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i el Departament de Medi Ambient i Habitatge van acordar el *Nou model de gestió de la fertilització en una agricultura i ramaderia sostenibles*, un full de ruta que pretén abordar amb energia la problemàtica dels sòls i dels aquífers, derivada de l'aplicació dels fertilitzants, de les matèries orgàniques i, de manera especial, de les dejeccions ramaderes, amb l'objectiu de mantenir i desenvolupar l'activitat agrícola i ramadera, tot vetllant pel respecte del medi ambient i la qualitat de les aigües del nostre país.

Aquest programa inclou tot un seguit d'actuacions, que van des de modificacions normatives, passant per la implantació de noves tecnologies, fins a l'adequació de les estructures de l'Administració i del sector per a millorar-ne la gestió, i està format pels punts següents:

1. Importància del sistema agroalimentari.
2. Creació d'una taula per a la fertilització en una agricultura i ramaderia sostenibles.
3. Foment d'un sistema de fertilització combinat orgànic i mineral, prioritzant l'orgànic.
4. Revisió de la declaració de zones vulnerables.
5. Simplificació de les gestions administratives.
6. Pla de recerca i desenvolupament en l'aplicació agrària de les dejeccions ramaderes i d'altres matèries orgàniques i en noves tecnologies de tractament.
7. Pla de formació, informació i sensibilització.
8. Plans sectorials, començant pel Pla d'ordenació del sector porcí a Catalunya.

Durant aquests sis anys s'han anat portant a terme aquests objectius i s'han aconseguit avenços destacables; i, el que és també important, s'ha fet d'una manera cohesionada per part de l'Administració i amb la coresponsabilitat del sector, la qual cosa ha contribuït, de retruc, en una disminució de la mala percepció per part d'altres sectors de la societat de l'activitat ramadera i del problema dels purins. Sens dubte, la creació del Consorci de Gestió de la Fertilització Agrària de Catalunya (GESFER) ha tingut un paper cabdal en l'assoliment

d'aquests objectius. Però els problemes no estan resolts, ni de bon tros; queda encara molta feina per fer. En el terreny de la regulació i el control, s'ha d'aplicar el Decret 136/2009, de l'1 de setembre, d'aprovació del programa d'actuació aplicable a les zones vulnerables en relació amb la contaminació de nitrats que procedeixen de fonts agràries i de gestió de les dejeccions ramaderes. Això implica nous esforços d'adaptació del sector, especialment del ramader, per poder complir amb les exigències d'aquesta normativa, que, de fet, ve bàsicament marcada des de la Unió Europea. Aquesta adaptació passa necessàriament per una gestió integral que —partint de cada tipus d'explotació, de cada zona i del tipus de problema a resoldre— abordi els diferents aspectes: reducció en l'origen, logística, aplicació al camp, tractaments, gestió administrativa, etcètera.

Tenim encara uns reptes molt importants per endavant, si volem continuar essent una país líder en ramaderia i indústria càrnia:

1. Continuar reduint l'entrada de nitrogen al sistema agrari català.
2. Reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle del sector ramader.
3. Optimitzar la fertilització agrària a tot Catalunya i per a tots els conreus.
4. Aconseguir la utilització majoritària de dietes de reducció d'excreció de nitrogen en el sector porcí.
5. Modernitzar els sistemes de transport i d'aplicació.
6. Potenciar les estructures de gestió conjunta.
7. Augmentar les infraestructures del tractament.
8. Aconseguir la internalització dels costos de les dejeccions ramaderes.
9. Adaptar el sector a la nova normativa, també en els aspectes administratius.

I perquè això passi, i amb el mínim de temps possible, cal una consciència clara del sector i una voluntat ferma de fer l'activitat més sostenible, una actitud també ferma de l'Administració per fer complir la normativa, però també una acció d'acompanyament i suport, tan tècnic com econòmic i financer, per part de les administracions.